

باغ آینه

۱

«باغ آینه» عنوان مجموعه ۴۴ شعر احمد شاملو است که بین سال‌های ۱۳۳۶ تا ۱۳۳۸ سروده شده و اولین بار در سال ۱۳۳۹ منتشر شد. شاملو در این اثر، نگرشی ژرف و دغدغه‌مند را اتخاذ کرده و بیش از هر زمان دیگر، به دنبال یافتن حقیقت است. به نظر می‌رسد که هاله‌ای از شک و ابهام، همه اشعار این کتاب را دربر گرفته و شاعر با نگاه شکاک و تیزبین خود، به دنبال فهم سرشت راستین جهان پیرامون خود است...

دشنه در دیس

۲

«دشنه در دیس» در سال ۴۴ منتشر شد. شاملو علاوه بر مفاهیم تکرارشونده در آثار خود، در این مجموعه به رویدادها و جریان‌های سیاسی و اجتماعی زمانه خود نیز می‌پردازد. شاملو در شعرهای این کتاب، نوعی از غنا و تکامل فکری را در حوزه شعر اجتماعی به رخ می‌کشد و به جای تمرکز بر شخصیت‌ها و عناصری محدود، اتمسفر کلی و جامعه تأثیرگذار بر آن شخصیت‌ها و عناصر را در مرکز توجه خود قرار می‌دهد...

آیدا در آینه

۳

شاملو در این مجموعه که در سال ۴۴ منتشر شده، تا حد زیادی از داستان‌های اسطوره‌ای و متون کهن بهره گرفته و این مفاهیم، هم در زبان و هم در موضوعات شعرهای این کتاب، نمودی ویژه دارند. او ابتدا عناصر و شخصیت‌های موردنظر خود را پدید می‌آورد و سپس در نقش یک راهنما برای آنها در دنیای شعرش ظاهر می‌شود. این کتاب را می‌توان نشان‌دهنده رسیدن شاملو به نوعی از بلوغ در توانایی‌های ادبی‌اش در نظر گرفت...

شعری که زندگی است...

شاملو در هوای تازه

به سمت تشخیص شعری و بروز فردیت در شعرش حرکت می‌کند

علی رضا مطلبی
شاعر و منتقد

بحث درباره کتاب «هوای تازه» ی احمد شاملو را می‌توان از منظرهای مختلفی پیش برد و تحلیل کرد. در اینجا از دو منظر تاریخی و ساختاری به بررسی آن خواهیم پرداخت.

«هوای تازه» پس از دو کتاب «قطعه‌نامه» و «آهنگ‌های فراموش شده» منتشر می‌شود، هرچند تاریخ برخی اشعار به قبل از انتشار دو کتاب پیشین برمی‌گردد: (۱۳۳۵-۱۳۲۶) مجموعه‌ای که می‌توان از آن به عنوان گلچینی (کتاب شامل هشت بخش است) از شعرهای شاعری نام برد که دارد به سمت تشخیص شعری و بروز فردیت در شعرش حرکت می‌کند. از همین روست که این کتاب شامل مجموعه‌ای از اشعار کلاسیک، نیمایی، فولکلور و حتی شعرهای منثور یا مرسوم به سپید است (البته که هنوز به آن هستی‌شناسی شاملویی نرسیده‌اند و از حشو، سطرهای توضیحی و... رنج می‌برند) هرچند هنوز نمی‌توان شعرهای این مجموعه را دست‌کم تا انتهای بخش پنجم تحت عنوان شعرهای شاملویی نام برد و هرچه به انتهای کتاب نزدیک می‌شویم، به عبارتی از آغاز بخش ششم تا انتها، با

شعرهایی مواجهیم که از شاملوی مورد انتظار ما (به عنوان مخاطبی که بعد از دهه‌ها شعر شاملو را دست‌کم به صورت شنیداری، استفاده از تنایع اضافات و به خدمت گرفتن نثر آرکائیک و تلفیقش با زیست امروزی شاعر و ارتباط نشانه‌ها با یکدیگر و...) حکایت می‌کند. البته که نمی‌توان از ارزش اشعاری مانند «مرگ نازلی» و «و از زخم قلب آبی» که مربوط به بخش دوم کتاب است یاد نکرد.

دختران دشت

دختران انتظار

دختران امید تنگ

در دشت بی‌کران

و آرزوهای بی‌کران

در خلق‌های تنگ

دختران خیال آلاچیق نو

در آلاچیق‌هایی که صد سال

از زره جامه‌تان اگر بشکوفید

باد دیوانه

یال بلند اسبِ تمنا را
آشفته خواهد کرد...

در اکثر شعرهای بخش ششم به بعد، ما با اِلمان‌های مدرن نظیر شکل‌گیری و اکران فردیت، عشقی زمینی و عینی، پرداختن به خرده‌روایت‌ها به جای کلان‌روایت‌ها و ایجاد موتیف اجتماعی در اشعاری مانند «از عموهایت»، «دیگر تنها نیستم»، «تو را دوست دارم»، «عشق عمومی»، «نگاه کن» و «افق روشن» سروکار داریم.

شعرهایی که می‌توان از نگاه ساختاری آن‌ها را تحلیل کرد. چون به فرمی آرکائیک که در اشعار امروزی مدنظر است رسیده و وزن جبری عروضی جای خودش را به آهنگ و موسیقی درونی کلمات و سطرها داده است و این خود آغازی برای رسیدن به شعر ناب است. شعری که هر بار خود با توجه به بافتار و نشانه‌هایش، فرم خودویژه خود را انتخاب می‌کند و بروز می‌دهد، نه فرم مکانیکی دستوری و از پیش تعیین شده یا فرمی که از لحاظ

ظاهری (اشعار نیمایی) دچار تعدیل شده، اما همچنان نیاز به تحول ریشه‌ای و درونی را انتظار می‌کشد. از همین روست که هرچه کتاب رو به انتها می‌رود، ما با تاریخت هم مواجهیم، شعرهایی عینی که خبر از اتفاقات و لحظه‌های تاریخی می‌دهند. هرچند این زمان‌مندی منتج به تاریخ انقضادار بودن اثر نشده است، بلکه عنصر صداقت و مسلح بودن به درامروزی‌بودگی شاعر است که منجر به انتقال روزگار از دریچه هنری و هستی‌شناسی ویژه به کاغذهایی شده که حالا در برابر ما زنده و خون‌دار نفس می‌کشند.

